

Rafael Lozano-Hemmer ve Kolektif Bellek

Rafael Lozano-Hemmer, gölgeyi ve suretin yansımaları, izleyicilerin birer katılımcıya dönüştüğü, hem işleriyle hem de birbirleriyle etkileşimini sağlamak üzere stratejik birer araç olarak kullanıyor. Sanat pratiklerini sıklıkla dijital arşiv ve veri tabanları üzerine yoğunlaştırıyor. Meksika asıllı Kanadalı sanatçı, bu yıl Art Basel'de Krzysztof Wodiczko ile beraber kurguladığı *Zoom Pavilion* adlı çok ekranlı görüntü yerleştirmesinin yanı sıra, yine Basel'de HeK (Haus für Elektronische Kunst) adlı mekânda "PREABSENCE" başlıklı kişisel sergisini gerçekleştirdi. 8 Haziran tarihinde açılan bu sergi, 28 Ağustos'a kadar izlenebilir.

İşler; kameralar, sensörler, yüz tanıma ve benzeri izleme araçları ile katılımcılara ait toparlanan bilgilerin birbiri üzerine eklenerek birer enformasyon havuzunda birikmesiyle kolektif bir bellek ağı oluşturuyor. İzleyicinin katılımı ve kendinden sonra gelecek izleyicilerle birbirlerinin seslerini, sözlerini, nefeslerini, gölgelerini, parmak izlerini, kalp atışlarını ve tanıklıklarını paylaşarak bu kolektif ağ üzerinden birbirlerine seslenişleri Lozano-Hemmer'in işlerinde vazgeçilmez bir öğe. Öyle ki, işler kimi zaman salt bu iletişime kanal olmak, onu mümkün kılmak heyecanı ile kuruyorlar.

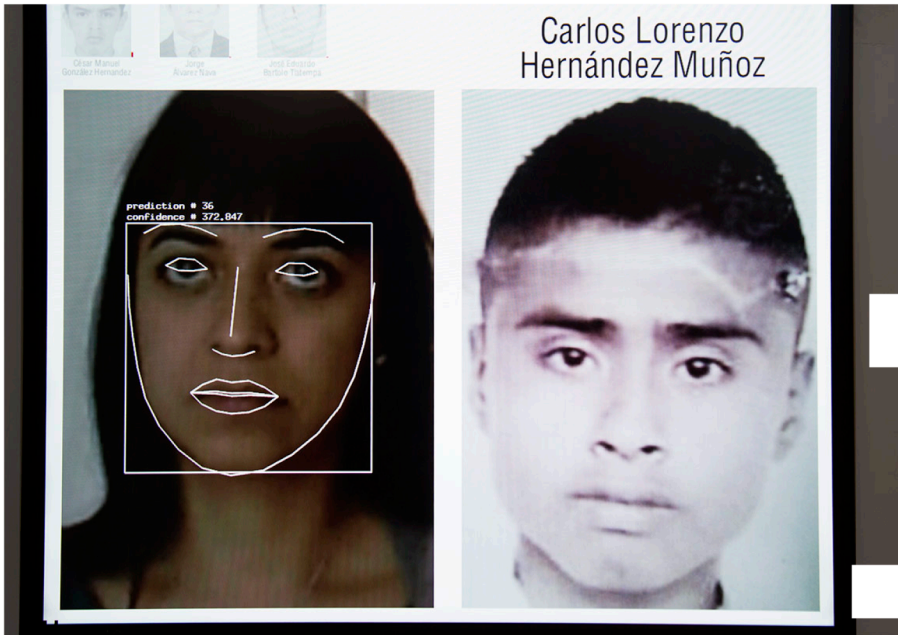
Sanatçının 2008 yılında ürettiği ve çeşitli dönemlerde tekrar tekrar izleyerek her seferinde yeniden etkilendiği *Voz Alta (Yüksek Ses)* işinin dokümantasyonuna da yer verilmiş bu sergide. 1967 yılında Mexico City'de doğan sanatçı, bu işi doğduğu kentte 1968 yılında gerçekleşen öğrenci katliamının kırkinci yıl dönümünde, yine aynı kentte gerçekleştirdi. Meksika'nın kirli savaşının önemli bir parçası sayılan bu katliamda hükümet, kendi ekonomik politikalarına pasif bir protestoyla karşı çıkan öğrencilere ateş açarak yüzlercesinin ölümüne neden olmuş, katliamın hemen ardından da katliamın tüm izlerini silerek üzerine konuşulmasını yasaklamıştı. 2008 yılında üretilen *Voz Alta* işinde katliamın gerçekleştiği meydana kurulan bir megafon, katliamdan sorumlu hükümet binalarına yansıyacak ışık kaynaklarına bağlandı. İnsanlar gelip bu mikrofona konuştuğu seslerinin yüksekliği değeriince ışıklar bu binalara yansıdı. Katliama tanıklık eden insanlar ya da onların çocukları, seslerine yansıyan üzüntü ve öfke ile, birbirlerinden de güç alarak olan biteni bu mikrofona gelerek birer birer anlatmaya başladılar. Bu ışıklar şehrin her yerinden görülebilecek şekilde gökyüzüne yükseldi. Konuşmalar ise meydanadaki insanlar dışında şehrin ana radyosu üzerinden evlerde duyuldu. "PREABSENCE" sergisinde Lozano-Hemmer, kamusal alanda mekâna özgü olarak üretilmiş ve halkla beraber gerçekleştirilmiş bu çok etkili işin video dokümantasyonunu bir sinema odasında izleyiciye sunuyor.

Rafael Lozano-Hemmer, "Zoom Pavilion", 2015. Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer, Pseudomatismos, MUAC Museum, Mexico City, Mexico, 2015. Collaboration with Krzysztof Wodiczko. Fotoğraf: Oliver Santana.

Sergide kolektif hafızaya dair benzer bir politik gücü olan bir başka iş ise, sanatçının 2015 yılında ürettiği, Meksika hükümetinin Ayotzinapa, Guerrero'da kaçırarak zorla kaybettiği 43 öğrenciye dikkati çeken *Level of Confidence (Güvenilirlik Seviyesi)* adlı yerleşirmesi. Olaydan tam altı ay sonra, ilk kez 26 Mart 2015 tarihinde gösterilen iş, yılmadan bu 43 öğrenciyi bulmaya çalışan bir yüz tarama kamerası ve bir monitörden oluşuyor. İzleyicinin yüzünü taranarak, ona en yakın imaj izleyicinin portresi ile üst üste getirilerek yüzde üzerinden sonucun "güvenilirlik seviyesi" belirtiliyor. Çoğunlukla güvenlik güçlerince "suçlu" aramak üzere kullanılan bu teknoloji, bu kez izleyici ile kendisine en çok benzeyen kayıp gencin artık var olmayan gençlerin yüzlerini çarpıcı bir şekilde birbiriyle karşılaştırıyor.

İzleyicilerin ses kayıtları üzerinden birbiriyle iletişime geçtiği, sanatçının muhtemelen *Voz Alta* işi ile eşzamanlı olarak ortaya çıkardığı yine 2008 yılına ait *Mikrofon* adlı yerleşirmesi karanlık bir odanın ortasında bir sahne ışığının altına bırakılmış bir klasik model Shure mikrofondan oluşuyor. Mikrofon, bu karanlık ve mahrem alanda odaya gelen izleyicinin sesini kaydediyor ve içine yerleştirilmiş mikro hoparlör sayesinde sonraki izleyicilere aktarıyor. Karanlık odada yalnız olmanın yarattığı mahremiyet duygusu kişiyi söyleyecekleri açısından tamamen özgür kılarken, kamusal alanda olmanın ve eserin hafızasına yerleşecek olan sözlerin ne zaman kim tarafından duyulacağını bilmemenin tedirginliği de sahnede ve tek başına olan katılımcıya yansıyor.

Rafael Lozano-Hemmer, "Level of Confidence", 2015. Gösterildiği yer: Montréal, Québec, Canada. Fotoğraf: Antimodular Research. Para información en Español, favor de descargar este documento en PDF.

Mekána gelindiğinde izleyiciyi dışarıda karşılayan yerleştirme ise, sanatçının çok bilinen işlerinden *Pulse Room (Nabız Odası)*. İlk gösterimi 2006 yılında yine Mexico City’de yapılan bu yerleştirme, 2007 Venedik Bienali’nde de gösterilmişti. Şimdiye kadar katılm sağlamış olan tüm izleyicilerin kalp atışlarını hafızasında tutan bu iş, izleyiciyi eserle etkileşime geçerek, kendi nabzını 127 ampulün yanıp sönerek görselleştirdiği kalp atışları kütüphanesine dahil etmeye davet ediyor. İzleyicinin parmak izlerini benzer şekilde görsel bir veri tabanında toplayan *Pulse Index (Nabız Dizini)* adlı interaktif görüntü yerleştirmesi de eş zamanlı olarak izleyicinin parmak izini ve kalp atışlarını kolektif veri tabanına ekliyor. İzleyici, kendisine ait olan kaydın, arşiv içindeki yolculuğunun canlı tanığı oluyor.

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Room", 2006 Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsence, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016 Fotoğraf: Franz J. Wamhof

Sanatçının uzunca bir süredir üzerinde çalıştığı ve ilk kez bu sergide görülen *Call on Water (Suya Haykırış)* adlı yerleştirme, karanlıkta bir havuzda buharlaşan su üzerine yazılan bir şiirin dizelerinden oluşuyor. Meksikalı şair Octavio Paz’a ait *A Draft of Shadows (Bir Gölgele Taslağı)* şiirinin dizelerinden kelimeler suyun buharı üzerinde görünüp, yok oluyor.

Rafael Lozano-Hemmer, "A Call on Water", 2016 Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsence, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016 Fotoğraf: Franz J. Wamhof

Redundant Assembly (Lüzumsuz Montaj), yine yüz tanıma cihazları üzerinden eş zamanlı olarak işin karşısında bulunan iki izleyicinin yüz hatlarını mükemmel yakın bir şekilde üst üste getirerek iki yabancı ya da birbirini tanıyan kişi arasında beklenmedik bir yakınlık kuruyor.

Eserlerin her biri, izleyici ile basit bir oyun üzerinden etkileşim kurarak, izleyiciyi işin bir parçası olmaya davet ederken, kişi karşısında geçirdiği zaman süresince her bir eserin arkasındaki çarpıcı gerçeklik ve öykü ile karşı karşıya kalıyor.

Rafael Lozano-Hemmer, "Voz Alta, Relational Architecture 15", 2008. Gösterildiği yer: Memorial for the Tlatelolco student massacre, Mexico City, Mexico, 2008. Fotoğraf: Antimodular Research.

Rafael Lozano-Hemmer, "Level of Confidence", 2015. Gösterildiği yer: Montréal, Québec, Canada. Fotoğraf: Antimodular Research. Para información en Español, favor de descargar este documento en PDF.

Rafael Lozano-Hemmer, "Redundant Assembly", 2015 (Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016. Fotoğraf: Franz J. Wamhof)

Rafael Lozano-Hemmer, "Redundant Assembly", 2015 (Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016. Fotoğraf: Franz J. Wamhof)

Rafael Lozano-Hemmer, "Redundant Assembly", 2015.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer, Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Warmhof

Rafael Lozano-Hemmer, "Microphones, Subsculpture 10", 2008.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer, Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Warmhof

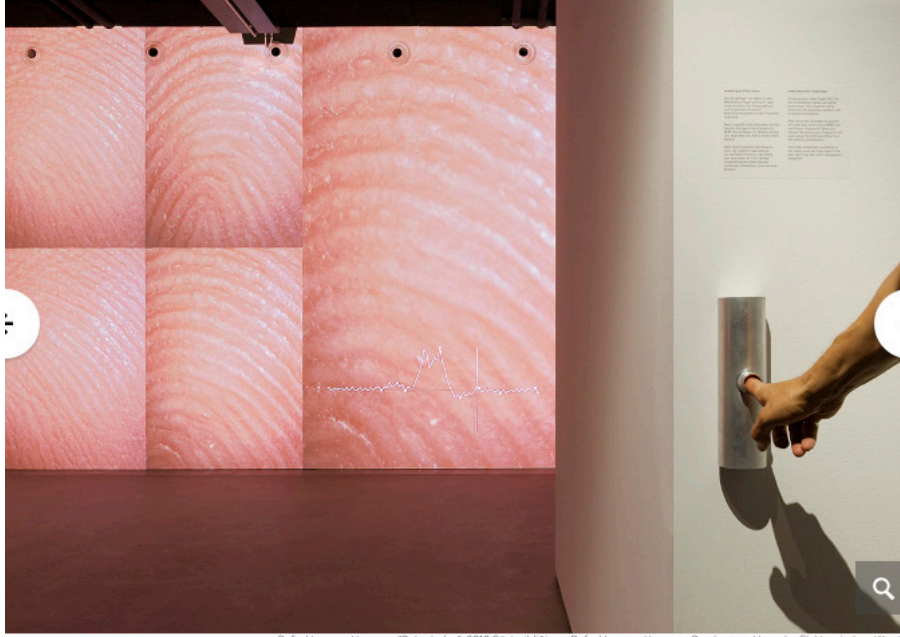

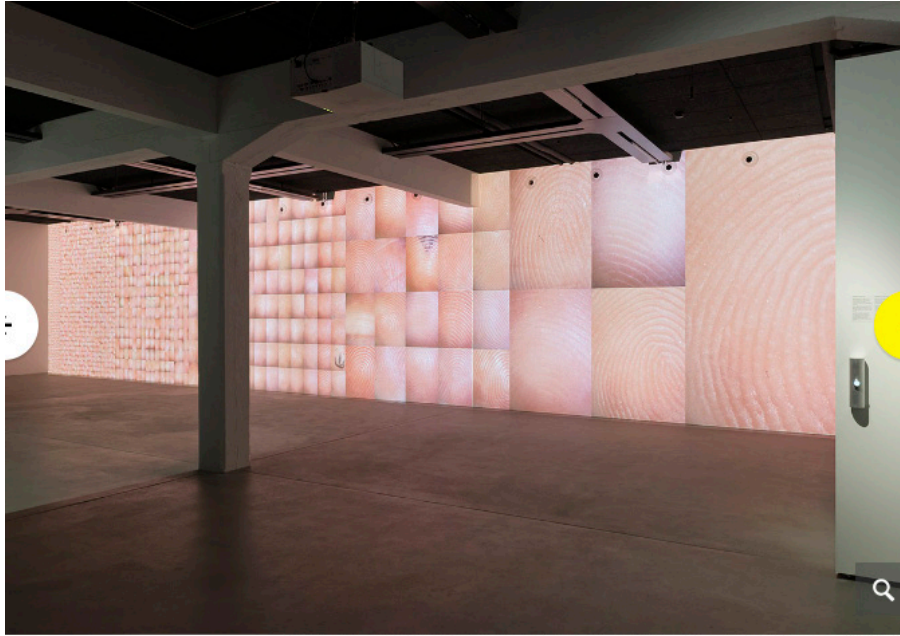
Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Room", 2006.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Room", 2006.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

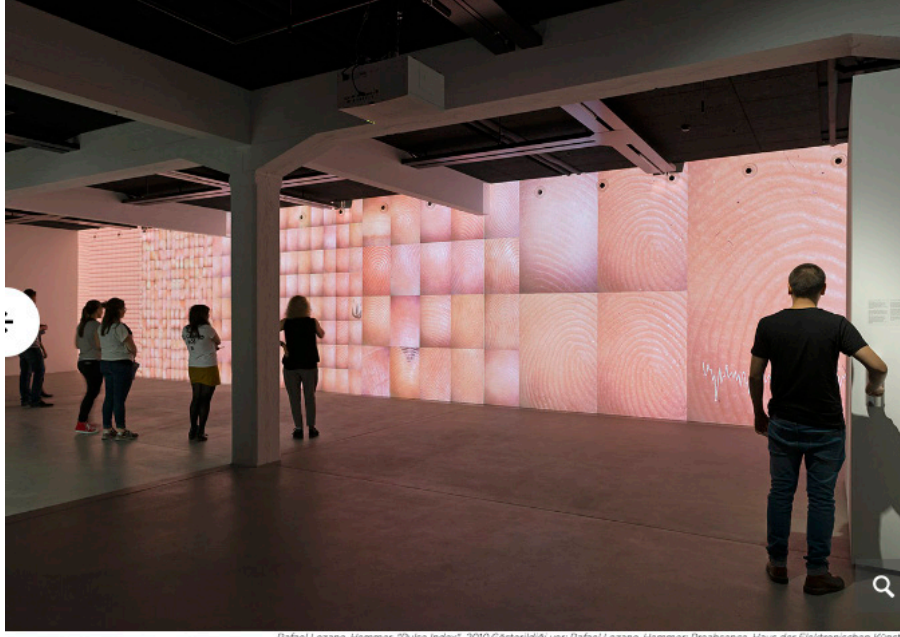

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Index", 2010.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsence, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

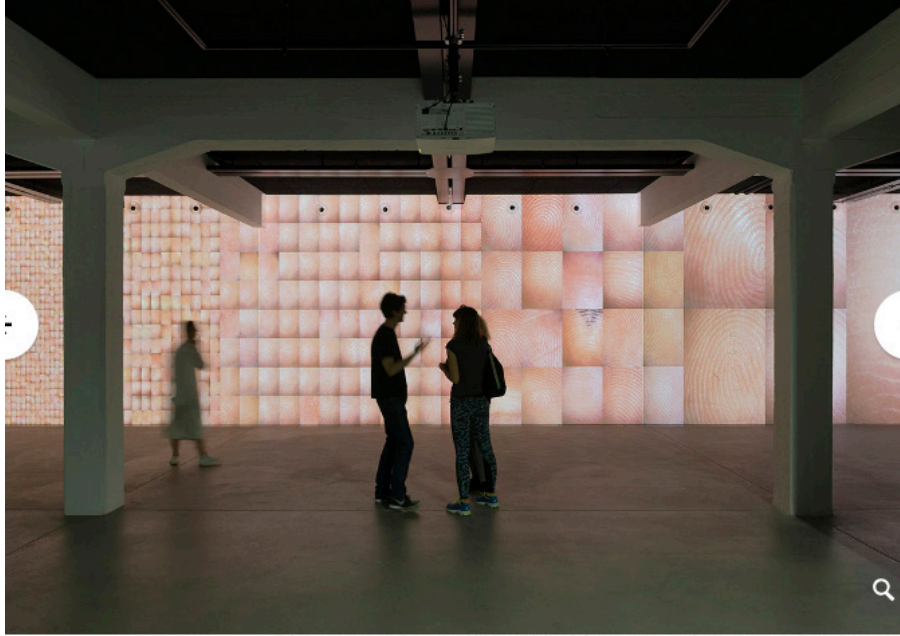

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Index", 2010.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsence, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Index", 2010.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

Rafael Lozano-Hemmer, "Pulse Index", 2010.Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsense, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016.Fotoğraf: Franz J. Wamhof

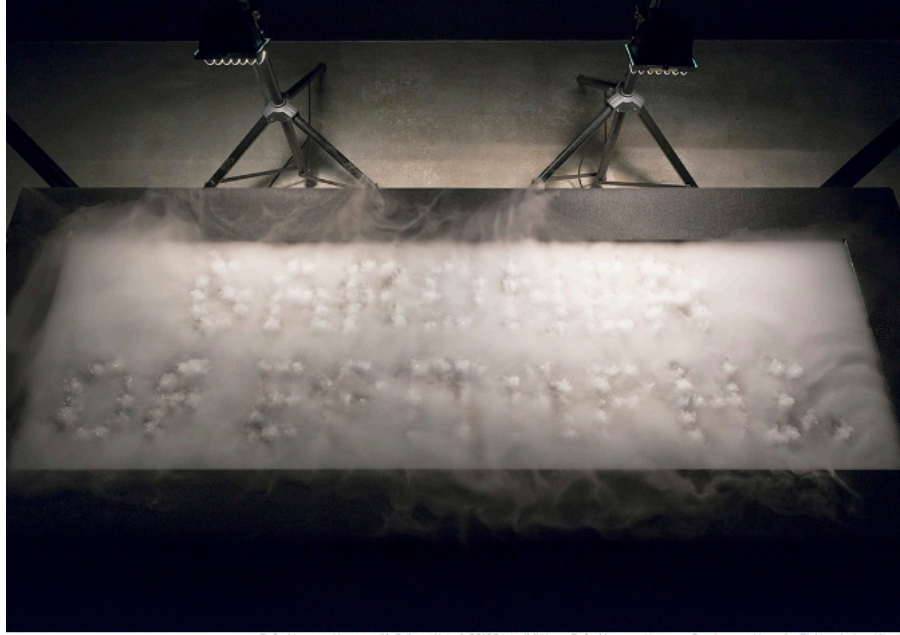

Rafael Lozano-Hemmer, "A Call on Water", 2016 (Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsenca, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016. Fotoğraf: Franz J. Wamhof)

Rafael Lozano-Hemmer, "A Call on Water", 2016 (Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Preabsenca, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016. Fotoğraf: Franz J. Wamhof)

Rafael Lozano-Hemmer, "A Call on Water", 2016 (Gösterildiği yer: Rafael Lozano-Hemmer: Präsenz, Haus der Elektronischen Künste Basel, Basel, Switzerland, 2016. Fotoğraf: Franz J. Wamhof)